

Skubała-Tokarska, Zofia

Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki przy Prezydium PAN za rok 1956

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/2, 421-427

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KOMITETU HISTORII NAUKI
PRZY PREZYDIUM PAN

za rok 1956

Rok 1956 w pracach Komitetu Historii Nauki przebiegał pod znakiem utrwalania i pogłębiania poczyniń podjętych w roku poprzednim. Na skutek tego nie przyniósł większych zmian czy też osiągnięć o charakterze organizacyjnym, poza wyjątkiem, który ma donieść konsekwencje, jakim jest przyjęcie Komitetu do Międzynarodowej Unii Historii Nauki oraz udział stosunkowo dużej delegacji polskiej w VIII Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki we Florencji.

Ogólnie rzecz biorąc prace Komitetu prowadzone w 1956 roku charakteryzuje:

1. Opracowywanie niemal wyłącznie historii dyscyplin specjalistycznych (w przeciwieństwie do Zakładu, w którym podjęto szereg prac o charakterze ogólnym i metodologicznym). Podkreślić też należy, że Komitet w przeciwieństwie do Zakładu nie zajmował się prawie zupełnie historią dyscyplin humanistycznych.

2. Dążność w stopniu jeszcze bardzo niedoskonałym do koncentracji badań na tych dyscyplinach, w których realnie istniejące warunki (zespół ludzi i środki materialne) umożliwiały prowadzenie badań. Komitet stara się poprzeć badania przede wszystkim w tych dyscyplinach, które stwarzają w perspektywie możliwość opracowania syntetycznej historii jej rozwoju (np. chemia, astronomia, zoologia, hutnictwo).

3. Próby koordynacji prowadzonych badań w placówkach Akademii (np. Instytut Zoologii, Instytut Geografii, Ośrodek Dokumentacji i Bibliografii oraz Archiwum) oraz w placówkach poza Akademią. Pełna koordynacja ma np. miejsce w pracach prowadzonych nad historią techniki hutniczej w Akademii Górniczo-hutniczej. Samokrytycznie jednak przyznać trzeba, że w większości wypadków planowana szeroko koordynacja nie została jeszcze osiągnięta. Składają się na to i brak dostatecznego wysiłku ze strony Komitetu, przede wszystkim w naukach społecznych oraz specyficzne trudności w organizowaniu w Polsce badań prowadzonych w różnych ośrodkach. Problem jest tym trudniejszy, że chodzi o koordynację i współpracę w zakresie badań nad historią nauki już prowadzonych, ale nie subwencjonowanych dodatkowo przez Komitet.

4. Dążność do podtrzymania prowadzonych przez pojedyncze osoby, bądź naukowców bądź praktyków, prac z zakresu historii nauki, nawet w tych

przypadkach, jeżeli prace te w tej chwili nie są podstawą do opracowań kompleksowych (weterynaria, agrobiologia, geodezja, botanika).

Przechodząc do omówienia działalności czterech sekcji Komitetu trzeba powiedzieć, że w Sekcji Historii Nauk Społecznych poza opracowaniem kilkunastu biografii techników polskich nie możemy zanotować żadnych osiągnięć. Wiadomo, że niektóre komórki Wydziału I Akademii prowadzą prace nad dziejami swoich dyscyplin, jednakże sprawa nie dojrzała jeszcze do koordynowania i zespalania tych badań. Natomiast przypuszczać można, że współpraca między historykami nauki a filozofami będzie się zacieśniać, jak tego oczekuje Międzynarodowa Unia Historii Nauki, gdzie dokonano fuzji z Unią Historii Filozofii i Logiki.

W Sekcji Historii Nauk Biologicznych i Medycznych najdalej są posunięte badania z historii zoologii, prowadzone przede wszystkim w Instytucie Zoologii PAN. Praca Działu Dokumentacji tegoż Instytutu idzie tak w kierunku opracowywania biografii poszczególnych zoologów, jak i badań pewnego zakresu rozwoju nauk w Polsce w dziedzinie zoologii i nauk pokrewnych. Prace te obejmują: 1) zbieranie materiałów do bibliografii zoologii i nauk pokrewnych, 2) zbieranie materiałów do historii organizacji nauczania zoologii i nauk pokrewnych w XIX wieku, 3) zbieranie materiałów biograficznych dotyczących pracowników nauki i dydaktyków zoologii. Odnośnie punktu 1 w Instytucie Zoologii opracowano prawdopodobnie około połowy materiału bibliograficznego w tej dziedzinie (ok. 2000 kart bibliograficznych i 700 poszukiwań bibliograficznych). W zakresie punktu 2 ukończono prace pt.: *Katedra Historii Naturalnej, Katedra Zoologii i Anatomii Porównawczej* oraz *Historia Organizacji Studiów Przyrodniczych w dawnym Uniwersytecie Wileńskim*. Opracowano kilkuarkuszowe biografie Bojanusa i Siłórsarskiego. Wymienione wyżej prace ukazały się w przyszłym roku w „Studiach i materiałach do dziejów nauki polskiej“.

Z historii nauk rolniczych prowadzone są na razie prace wycinkowe, czego powodem jest brak skryształowanego poglądu na to, czy historia rolnictwa obejmuje tylko historię nauk rolniczych czy też technikę rolniczą. W związku z tym ani skład Zespołu, ani program działania nie jest jeszcze ustalony. W roku bieżącym opracowuje się 1) Historię Szkoły Rolniczej w Czernichowie cz. I, lata 1848—1860 (mgr J. Brzozowski), 2) Dzieje Roczników Nauk Rolniczych (prof. W. Schramm), 3) Bibliografię rolniczą od XVI do XVIII wieku (mgr Z. Kosiek).

W zakresie historii medycyny, gdzie na okres sześćioletni zostały przerwane na istniejących katedrach historii medycyny przy A. M. wykłady i badania z tej dziedziny, prace te usiłowała kontynuować Komisja Historii Medycyny przy Radzie Naukowej Min. Zdrowia. W bieżącym roku na skutek reorganizacji Rady Naukowej prace te uległy pewnemu zahamowaniu. W Komitecie zakończono prowadzoną w jego ramach pracę pt. *Historia gdańskiego cechu chirurgów* (doc. St. Sokół).

Dalsze prace nad dziejami medycyny związane będą zapewne z powołanym już Wydziałem Nauk Medycznych PAN.

W Sekcji Historii Nauk Matematyczno-fizycznych, Chemicznych i Geologo-geograficznych najbardziej kompleksowo rozwijają się historia chemii i historia astronomii.

Zespół Historii Chemii wytyczył plan całokształtu dziejów polskiej myśli chemicznej. W 1956 r. w opracowaniu części kilkuletniego planu wzięli udział: dr E. Ostachowski (historia biochemii), doc. K. Sarnecki (historia technologii chemicznej do 1850 r.), prof. E. Trepka (historia kolorystyki), prof. K. Adwentowski, dr A. Pasternak i dr Z. Wojtaszek (historia kriogeniki), doc. L. Krówczyński (historia farmacji XIX w.). Część spośród prowadzonych prac została ukończona w 1956 r. oraz była przedmiotem referatów i dyskusji na zebraniach roboczych Zespołu (*Dewar czy Olszewski — polemika w Anglii o priorytet w skraplaniu gazów trwałych; Z historii papiernictwa w dawnej Polsce; Odczyn Piotrowskiego; Z historii kolorystyki; Florian Sawiczewski jako chemik; Wspomnienia o Olszewskim*). Część powyższych opracowań została przekazana do druku w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki“.

Szereg dalszych opracowań dotyczących historii poszczególnych gałęzi chemii jest w pełnym toku.

W zakresie historii astronomii opracowano w 1956 r. historię ośrodków astronomicznych w Wilnie (prof. W. Dziewulski), we Lwowie (prof. E. Rybka); na ukończeniu są historia Obserwatorium Warszawskiego (prof. M. Kamiński) i Poznańskiego (prof. J. Witkowski). Prace powyższe stanowią część materiałów do syntetycznego opracowania dziejów astronomii polskiej, którego program szczegółowy przygotowany został przez kilkunastoosobowy zespół astronomów i historyków. W jego ramach pracę nad historią astronomii do XVI wieku prowadzi prof. A. Birkenmajer, od XVI do XVIII wieku dr T. Przypkowski, XIX wieku prof. W. Dziewulski i prof. J. Witkowski, XX wieku prof. E. Rybka.

Ponadto w okresie sprawozdawczym prof. K. Koziół dokonał pełnej inwentaryzacji materiałów archiwalnych Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, a dr T. Przypkowski, mgr J. Dobrzycki, mgr E. Rybka i dr T. Pagaczewski prowadzili dalsze prace nad albumem historii astronomii polskiej.

Prace z zakresu historii geografii koncentrują się w Pracowni Historii Geografii i Kartografii Instytutu Geografii PAN. W 1956 r. zakończono opracowanie „Kartografii polskiej XIX w.“. „Przegląd chronologiczno-bibliograficzny“ — prof. B. Olszewicza stanowi dalszy ciąg podobnych przeglądów od XV do XVIII wieku. Opracowanie to będzie niewątpliwie punktem wyjścia wielu prac szczegółowych z dziejów kartografii i geografii polskiej. W Pracowni kontynuowano również prace nad historią geografii polskiej doby Odrodzenia i Oświecenia. Działalność Pracowni uzupełniała praca nad historią kartografii polskiej XV i XVII w., prowadzona na zlecenie Komitetu przez doc. K. Buczkę, który w 1956 r. sporządził kartoteki wszystkich obiektów topograficznych z obszaru dawnej Polski występujących na mapach Polski, Niemiec i Europy z wieku XV i XVI oraz przeprowadził źródłowe studia nad życiem i twórczością Bernarda Wapowskiego.

Z historii geodezji podjęto prace nad historią pomiarów miast w pierwszej połowie XIX wieku (z-ca prof. W. Trzebiński, inż. B. Bychawski).

Sekcja Historii Techniki i Nauk Technicznych prowadzi swe prace poprzez siedem zespołów; ponadto dwa zespoły są w stadium organizacji.

1. Najbardziej ważne wyniki prac uzyskał Zespół Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej. Zespół, któremu przewodniczy prof. M. Radwan, prowadzi prace badawcze: terenowe, laboratoryjne i archiwalne.

Badania terenowe prowadzone przez Zespół w wielu miejscowościach (jak np. Wieliczka, Sucha, Maków Podhalański, Kunin, Skoszyn, Rożnów, okolice Bodzentyna, Huty Szklanej, Góry Chełmowej, Rudek, Góry Jeleniowskiej, Cisny w Bieszczadach itd.) — mające na celu zdobycie materiałów do badań laboratoryjnych bądź porównanie materiałów archiwalnych z dowodami rzeczowymi jeszcze zachowanymi — doprowadziły w Górach Świętokrzyskich (w Starej Słupi i na Przełęczy Jeleniowskiej) do odkrycia przez prof. M. Radwana i mgr K. Bielenina licznych starych piecowisk hutniczych z okresu lateńskiego, wskazujących na istnienie w tym okresie wytopów żelaza w skali niemal przemysłowej. Piecowiska w Starej Słupi i na Przełęczy Jeleniowskiej stanowią rewelację na miarę nie tylko krajową. Można sądzić, że badania i próby laboratoryjne pozwolą na wyciągnięcie z tych odkryć jeszcze bardziej interesujących wniosków (por. sprawozdania w poprzednich numerach „Kwartalnika“).

Badania metaloznawcze żelaznych zabytków archeologicznych pozwoliły na dokładne poznanie technologii żelaza w okresie wczesnego średniowiecza na naszych ziemiach. Badania technologii żelaza w innych okresach (halsztacki, lateński i rzymski) znajdują się w stadium początkowym, istnieje już jednak szereg interesujących wyników. Ponadto są prowadzone badania przez prof. H. Holewińskiego nad charakterem żużli z różnych okresów historycznych i różnych procesów technologicznych.

Wyniki badań prowadzonych przez Zespół są przedstawione w szeregu artykułów wydrukowanych lub przekazanych do druku bądź w referatach wygłaszanych na posiedzeniach naukowych Zespołu, na spotkaniach archeologów i odlewników w Krakowie i Starachowicach oraz w Zakładzie Archeologii Polski w Łodzi. W okresie sprawozdawczym mgr inż. J. Piaskowski opracował (i częściowo przekazał do druku) 17 artykułów z zakresu badań metaloznawczych przez siebie wykonanych. Na temat Zagłębia Staropolskiego prof. M. Radwan opracował dłuższy artykuł dla „Woprosow Istorii Jestiestwoznania i Tiechniki“. W ramach prac Zespołu prof. K. Gierdziejewski opracowuje i ma już na ukończeniu obszerną pracę opartą na materiałach archiwalnych *Historia postępu technicznego w zakładach w Węgierskiej Górcie — 1838 — 1938 r.* Ogółem w ramach Zespołu opracowano 32 artykuły i referaty.

2. Zespół Historii Górnictwa i Hutnictwa Tatrzańskiego prowadzi badania terenowe w Kuźnicach Zakopiańskich i w Starych Kościeliskach oraz badania historyczne dotyczące dawnego górnictwa i hutnictwa w Tatrach. Badania terenowe doprowadziły do stwierdzenia w Dolinie Kościeliskiej śladów hutnictwa żelaznego z XVII—XVIII wieku.

3. Zespół Historii Techniki Transportu Drogowego w Polsce opracował kilka prac szczegółowych dotyczących historii rozwoju polskiej techniki samochodowej w okresie międzywojennym.

4. Zespół Historii Polskiej Techniki Naftowej utworzony w drugim kwartale roku pod przewodnictwem prof. J. Czastki przygotowuje obszerną zbiorową monografię o I. Łukasiewiczu jako twórcy polskiego przemysłu naftowego.

5. Zespół Historii Polskiej Techniki Filmowej opracował szereg referatów i nawiązał kontakty zagraniczne z ośrodkami, gdzie przejawiali swoją działalność polscy wynalazcy filmowi. W szczególności inicjatywa doc. Wł. Jewsiwickiego, przewodniczącego Zespołu, doprowadziła do podjęcia w Anglii prac nad osiągnięciami K. Prószyńskiego i szereg artykułów na ten temat ukazało się w prasie fachowej angielskiej. Doc. Jewsiwicki przygotował również artykuł o polskich osiągnięciach w dziedzinie techniki filmowej do „Woprosow Istorii Jestiestwoznaniija i Tiechniki“.

6. Zespół Historii Polskiej Techniki Morskiej pod przewodnictwem prof. dr A. Rylkego, utworzony w połowie roku sprawozdawczego, odbył kilka zebrań naukowych, na których wygłoszono szereg referatów. Opracowano rozległy plan badań naukowych i celem realizacji planu wyłoniono w październiku 1956 r. trzynaście podzespołów. Zespół rozpoczyna swe prace od przebadania okresu dwudziestolecia międzywojennego (1919—1939) uważając go za szczególnie ważny dla studiów nad rozwojem polskiej techniki morskiej.

7. Zespół Historii Polskiej Techniki Górnictwa Solnego pod przewodnictwem prof. K. Maślankiewicza przygotowuje na pierwsze miesiące 1957 roku konferencję naukową w Krakowie, Wieliczce i Bochni. Referaty na tę konferencję złożą się na publikację obrazującą dawną technikę kopalń w Wieliczce i Bochni.

8. W grudniu 1956 r. utworzył się Zespół Historii Polskiej Techniki Inżynierjno-budowlanej pod przewodnictwem prof. dra J. Zachwatowicza. Z dziedziny tej zostały przeprowadzone, jeszcze przed powstaniem Zespołu, badania cegły historycznej w szeregu miejscowości na Mazowszu. Wyniki tych badań są w toku opracowania. Zamierzone są prace nad historią mostów warszawskich. Z zakresu historii fortyfikacji został opracowany i wygłoszony na posiedzeniu naukowym Sekcji referat mgra Tadeusza Nowaka pt. *Praca Józefa Naronowicza-Narońskiego o fortyfikacji*.

9. Z inicjatywy Sekcji został utworzony i rozpoczyna swe prace Zespół dla opracowania i przygotowania wydawnictwa *Monografia i dzieła wybrane Józefa Hermana Osińskiego*.

Sekcja Historii Techniki i Nauk Technicznych współdziała również przy przygotowaniach do druku *Prac zebranych Feliksa Jasińskiego* prowadzonych przez Wydział IV PAN oraz przy organizacji obchodu setnej rocznicy urodzin tego wielkiego uczonego.

Sekcja oraz Komisja Ochrony Zabytków Techniki współpracowały z Muzeum Techniki NOT w zakresie ochrony zabytków techniki. Z inicjatywy Sekcji został wykonany przez Wytwórnnię Filmów Oświatowych film przedstawiający urządzenia i pracę zabytkowego zakładu w Małeńcu. Ponadto przy pewnym współudziale Sekcji prowadzona jest kolumna historii techniki w „Przeglądzie Technicznym“. Ważnym wydarzeniem dla rozwoju historii techniki w Polsce było dokonane z inicjatywy Komitetu Historii Nauki utworzenie z dniem 1 września 1956 r. Katedry Historii Techniki na Politechnice Warszawskiej.

W roku sprawozdawczym Sekcja Historii Techniki i Nauk Technicznych zorganizowała łącznie z Instytutem Historii Kultury Materialnej konferencję naukową poświęconą współpracy technologów z archeologami i historykami techniki w zakresie badań nad produkcją i obróbką metali oraz łącznie z Na-

czelną Dyрекcyj Archiwów Pastwowch konferencj powiecon zagadnieniu zabezpieczenia archiwalnych materiaw dokumentacji technicznej. Ogtem w roku 1956 Sekcja (azcznie z Zespołami) zorganizowała 22 posiedzenia naukowe.

W ramach prac Komisji Kopernikowskiej przebadano tekst polski *Narratio Prima* (prof. J. Witkowski), opracowywano źródła dawnych biografii Kopernika — Gassendiego, Starowolskiego, Adamusa i Lichtenberga (prof. R. Gansiniec) oraz przeprowadzono nowe ustalenie nazw gwiazd katalogu Kopernika (mgr J. Dobrzycki), a w toku jej posiedzen wygłoszone 2 referaty naukowe: *Rzekome zapiski Kopernika na egzemplarzach Apianusa, Gebera i Witelona* (prof. A. Birkenmajer) oraz *Gnomonika Kopernika i Retyka* (dr T. Przypkowski). Z pracami kopernikowskimi wiaz si 3 tygodniowy pobyt prof. Birkenmajera we Włoszech.

W biezcym roku Komitet zorganizowa 3 sesje naukowe: Sesj ku czci Agricoli, Sesj ku czci Feliksa Jasińskiego (obie wspólnie z Wydziałem IV PAN) oraz Sesj z okazji 200-nej rocznicy urodzin Jana Śniadeckiego — zorganizowaną wspólnie z Uniwersytetem Jagiellońskim.

Znacznie bogatszy plon ni w ubiegłych latach przyniosła w 1956 r. działalnośc wydawnicza Komitetu. Ukazała się księga *10 lat rozwoju nauki w Polsce Ludowej, Sprawozdanie z Sesji Kopernikowskiej* oraz *Wybór Pism — Z. Modzelewskiego*. Ukaza si również 3 i 4 tom „Studiów i materiaw do dziejów nauki polskiej“ oraz 4 numery „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“.

Nie ukaza się jeszcze żaden tom „Monografii i źródeł do dziejów nauki i techniki“. Do druku przekazano jednak następujące pozycje: *Szkoła Głowna Koronna w okresie wizytacji Kollątaja* cz. I (dr M. Chamcówna), *Georgius Agricola* (praca zbiorowa), *S. Petrycy uczoney doby Odrodzenia* (praca zbiorowa), *Wawrzyniec Surowiecki jako uczoney* (mgr A. Gella) oraz *Geometria to jest miernicka nauka* St. Grzepskiego (pod redakcj prof. M. Odlanickiego).

Jeżeli chodzi o wsplprac z zagranic, to w biezcym roku 7-osobowa delegacja polska wziea udział w VIII Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki, na którym zgosi Komitet 13 referatów: *Rola Uniwersytetu Jagiellońskiego jako centrum studiów astronomicznych u schytku średniowiecza* (prof. A. Birkenmajer), *Z prac Komisji Kopernikańskiej PAN* (prof. A. Birkenmajer), *Udział uczoney polskich w odkryciu adrenaliny* (prof. B. Skarzyński), *Historia ruchów Browna w pracy W. Natansona* (doc. A. Teske), *Aleksander Suchten na tle korespondencji K. Gessnera* (prof. W. Hubicki), *Gnomonika Mikołaja Kopernika i Jerzego Joachima Retyka* (dr T. Przypkowski), *Zagadnienie kwadratury koła w matematyce polskiej* (dr J. Dianni), *Dzieje medycyny okresu Odrodzenia* (dr St. Szpilczyski), *Z dziejów medycyny gdańskiej* (doc. St. Sokl), *Feliks Jasiński* (prof. W. Wierzbicki), *Czesław Witoszyński* (prof. J. Bukowski), *Pierwszy stay most przez Wisłę w Warszawie z XVI wieku* (mgr S. Furman i W. Suchorzewski), *Krescentyzm w Polsce* (prof. B. Hryniewiecki).

Na Kongresie tym Komitet Historii Nauki, jako reprezentant grupy narodowej Polski, został przyjęty w poczet członków Międzynarodowej Unii Historii Nauki.

W czasie Kongresu nawiązano kontakty osobiste z historykami nauki z szeregu krajów. Kontakty te pogłębione zostały w czasie pobytu prof. Suchodolskiego w Paryżu, prof. Olszewskiego w NRD i prof. Bukowskiego w Czechosłowacji.

Również krótka wizyta prof. Suchodolskiego i prof. Olszewskiego w Instytucie Przyrodoznawstwa i Techniki A. N. w ZSRR przyczyniła się do zacieśnienia współpracy między obu krajami. Wynikiem tego jest z jednej strony oficjalne zaproszenie przez Instytut delegacji Komitetu, a z drugiej wymiana wydawnictwa oraz prac naukowych między Komitetem i Instytutem. Również z historykami techniki w Słowacji nawiązali kontakt przedstawiciele Sekcji Historii Techniki.

Ze spraw organizacyjnych należy powiedzieć o rezygnacji z funkcji przewodniczącego Sekcji Historii Nauk Matem. Fizyko-chemicznych i Nauk o Ziemi prof. St. Turskiego i powołaniu na to stanowisko prof. Olszewicza.

Plenum Komitetu odbyło 2 posiedzenia (pierwsze z posiedzeń poświęcone było dyskusji nad sposobem ujęcia podręcznika historii nauki — 6.III.1956 r., drugie — dyskusji nad niektórymi problemami ogólnymi historii nauki), Prezydium — 6, Sekcja Historii Nauk Biologicznych — 3 posiedzenia, Sekcja Nauk Ścisłych — 1 posiedzenie, Sekcja Historii Techniki i Nauk Technicznych — 3.

Z. Skubata

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU HISTORII NAUKI PAN

za rok 1956

W związku z powstawaniem nowych placówek badawczych Akademii, które zajmować się mają problematyką pokrewną tej, jaką prowadził w swych ramach Zakład, nastąpiły w roku 1956 pewne przesunięcia organizacyjne: i tak do Pracowni Historii Filozofii PAN przeszedł Ośrodek Badań nad Arianizmem (mgr Z. Ogonowski i mgr L. Szczucki), a do Zakładu Socjologii PAN przeszli: naprzód mgr S. Nowak, a potem mgr D. Malewska. Nowymi pracownikami Zakładu zostali: dr P. Czartoryski (zajmujący się wczesną recepcją Arystotelesa w Polsce), mgr A. Gella (badający współczesną „socjologię wiedzy“ w Anglii), mgr J. Skarbek (prowadzący prace nad systemem naukowym A. Wiśniewskiego, głównie nad jego fizyką), mgr J. Babicz (opracowujący poszczególne zagadnienia historii geografii w Polsce) oraz inż. B. Orłowski (koncentrujący swe początkujące studia wokół historii techniki budowlanej).

W grudniu 1956 r. Zakład liczył 27 etatowych pracowników naukowych, 4 pracowników administracyjnych i 45 osób wykonujących prace zlecone.

Działalność naukowa członków zespołu warszawskiego dała w r. 1956 następujące wyniki:

Doc. Voisé poza pracami związanymi z kierownictwem Zakładu w r. 1956 ogłosił drukiem nast. prace: 1) *Frycza Modrzewskiego nauka o państwie i prawie* (365 stron); 2) „*Księga o prawach*“ *Frycza Modrzewskiego* („Odrodzenie w Polsce“ — 60 stron); *Korespondencja między Glaeranem a Janem Łaskim* („Studia i materiały z dziejów nauki polskiej“ nr 3); 4) dwie recenzje w języku francuskim o wydawnictwach Komitetu Historii Nauki („Archives Internationales d'Histoire des Sciences“ nr 34 i 36); 5) opracował kilkanaście recenzji.